8. SINIF • TÜRKÇE | Çalışma Föyü · Boşluklu

PARAGRAFTA DÜŞÜNCE AKIŞI

Okul: ..... **Öğretmen:** .....
Öğrenci: ..... **Sınıf / No:** ..... / .....

01 KONU ANLATIMI

Çözümlü örnek

Bir paragraf üç cümle boyunca okul kütüphanesinin düzenini anlatıyor. Son cümlede hiçbir bağlantı kurulmadan bahçedeki spor yarışına geçiliyor.

İncelenen bölüm bahçedeki spor yarışı

1. Belirle
Paragrafın ortak konusunu belirle.

2. İncele
Her cümlenin kütüphaneyle nasıl ilişki kurduğunu incele.

3. Sonuca ulaş
Spor yarışıyla ilgili cümle konu değiştirdiği için bu paragrafın akışını bozar.

1. PARAGRAFTA DÜŞÜNCE AKIŞI

6 alt konu

1.1 Temel Kavramlar ve Sınıflandırma

A. Giriş ve ilk cümle

- Paragrafa giriş yapan cümle, konuyu bağımsız biçimde açabilir.
- "Bununla birlikte, bu nedenle, ayrıca" gibi ifadeler önceki cümleyle ilişki gerektirebilir.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

"Kent parkları insanların dinlenme alanıdır." giriş için uygundur; "Bu nedenle parkları korumalıyız." önceki gerekçeye bağlanır.

AYIRT ETME İPUCU

Bağlaçla başlayan her cümle kesinlikle giriş olamaz demek aşırı genellemedir; cümlenin anlamı önemlidir.

Paragrafta Düşünce Akışı: adım adım uygulama

01 Paragrafın konusu ve düşünce yönünü belirle.

02 Zamir, bağlaç, zaman ve neden-sonuç ilişkilerini takip et.

03 Yeni cümleyi önceki ve sonraki cümlelerle birlikte sınayarak yerleştir.

B. Cümleler arası tutarlılık

- Cümleler konu, zamir gönderimi ve neden–sonuç bakımından birbirini destekler.
- Paragraftaki ilgisiz yargı ana akışı böler.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

Üç cümle su tasarrufunun yararlarını anlatırken dördüncü cümle ilgisiz bir spor karşılaşmasını anlatıyorsa anlam akışı kopar.

AYIRT ETME İPUCU

Tek bir ortak sözcük, iki cümlenin aynı düşünceyi işlediğini kanıtlamaz.

C. Düşüncenin yön değiştirmesi

- "Oysa, ancak, buna rağmen, dolayısıyla" gibi bağlar karşıtlık veya sonuç ilişkisini gösterebilir.
- Paragrafta yön değişikliği mantıkla açıklanmalıdır.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

"Teknoloji işleri hızlandırır. Ancak bilinçsiz kullanım zaman kaybına yol açabilir." karşıtlık/sınırlama kurar.

AYIRT ETME İPUCU

"Ancak" gördüğün her yerde tam zıtlık olduğunu söyleme; sınırlama anlamı da vardır.

D. Paragrafı tamamlamak

- Son cümle önceki yargıların sonucunu çıkarmalı veya konuyu uygun biçimde bağlamalıdır; yeni ve ilgisiz konu açmamalıdır.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

Düzenli uykunun öğrenmeye yararını anlatan metin "Bu yüzden uyku düzenine özen göstermek öğrenmeyi destekler." ile bitebilir.

AYIRT ETME İPUCU

Metindeki tek bir sözcüğe benziyor diye kapsam dışı sonuç cümlesi seçme.

1.2 Paragrafın Kuruluşunu Onarma

A. Paragrafta Konu Dışı Cümleyi Bulma

- Düşünce akışını bozan cümle, paragrafın ana konusuna ve önceki-sonraki cümlelerin bağlarına uymayan cümledir.
- Bir cümlenin ilginç veya doğru bilgi vermesi, paragraf içinde uygun olduğu anlamına gelmez.

Nasıl bulunur? / Nasıl uygulanır?

1. Paragrafın konusunu bir cümleyle yaz.
2. Her cümlenin konuya katkısını belirle.
3. Bir cümle çıkarıldığında bütünlük artıyor mu denetle.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

"Kitaplar bilgiye ulaştırır. Kütüphaneler bu yüzden önemlidir. Kediler kışın sıcak yer arar. Okumak kelime dağarcığını geliştirir." söz dizisinde üçüncü cümle konuyu dağıtır.

AYIRT ETME İPUCU

Paragraf sorusunda cümlenin gerçek doğruluğundan çok konu bağına bak.

B. Paragrafı İkiye Ayırmada Konu Değişimi

- Bir paragrafta ilk bölümle ikinci bölüm farklı odaklara yöneliyorsa yeni paragraf sınırı aranabilir.
- Yalnız "ancak" gibi bir geçiş sözcüğü, zorunlu bölünme kanıtı değildir.

Nasıl bulunur? / Nasıl uygulanır?

1. İlk iki cümlenin ortak konusunu belirle.
2. Sonraki cümlelerde yeni bir kişi, yer veya düşünce odağı başlıyor mu incele.
3. Her iki parçaya ayrı başlık vererek sınırı denetle.

ÖRNEK & ÇÖZÜM

İlk üç cümle kuş göçlerini, sonraki üç cümle şehirde bisiklet yollarını anlatıyorsa konu değişimi yeni paragrafı gerektirebilir.

AYIRT ETME İPUCU

Her karşıtlık veya yeni örnek paragrafı bölmek için yeterli değildir.

02 ETKİNLİKLER VE PEKİŞTİRME

UYGULAMA 1 **Cümle üzerinde uygulama**

"Sokaklar ıslaktı. İnsanlar şemsiyeyle yürüyordu. ___" cümlelerini tamamlayan, düşünceyi sürdüren bir cümle yazınız.

TEST 1 **Çoktan seçmeli pekiştirme**

Paragrafta akışı bozan cümleyi belirlemek için hangi ölçüt kullanılır?

A) konu ve düşünce bağı

B) harf sayısı

C) sözcüklerin uzunluğu

D) ilk noktalama işareti

DOĞRU / YANLIŞ **Doğru–Yanlış | Yanlışı düzelt, kanıtını göster**

Her ifadeyi D veya Y olarak işaretleyiniz. Yanlış olanı sadece "yanlış" demekle bırakmayınız: altına doğru kuralı yazınız ve bir örnekle kanıtlayınız.

1. Paragrafa giriş yapan cümle, konuyu bağımsız biçimde açabilir. "Bununla birlikte, bu nedenle, ayrıca" gibi ifadeler önceki cümleyle ilişki gerektirebilir. ☐ D ☐ Y

   Yanlışsa düzeltme / kanıt: .....

2. Cümleler konu, zamir gönderimi ve neden–sonuç bakımından birbirini destekler. Paragraftaki ilgisiz yargı ana akışı böler. ☐ D ☐ Y

   Yanlışsa düzeltme / kanıt: .....

3. Paragrafta bir cümleyi istediğimiz yere taşıyabiliriz; bağlaç ve gönderimlerin etkisi yoktur. ☐ D ☐ Y

   Yanlışsa düzeltme / kanıt: .....

4. "Oysa, ancak, buna rağmen, dolayısıyla" gibi bağlar karşıtlık veya sonuç ilişkisini gösterebilir. Paragrafta yön değişikliği mantıkla açıklanmalıdır. ☐ D ☐ Y

   Yanlışsa düzeltme / kanıt: .....

EŞLEŞTİRME **Eşleştirme | Kavramdan kanıta git**

Soldaki kavramları sağdaki açıklama veya örneklerle eşleştiriniz. Ardından seçtiğiniz iki eşleştirme için birer cümlelik gerekçe yazınız. Bir kavramı bir kez kullanınız.

KAVRAMLAR	
1	Giriş ve ilk cümle
2	Cümleler arası tutarlılık
3	Düşüncenin yön değiştirmesi
4	Paragrafı tamamlamak

AÇIKLAMA / ÖRNEKLER	
A	"Teknoloji işleri hızlandırır. Ancak bilinçsiz kullanım zaman kaybına yol açabilir." karşıtlık/sınırlama kurar.
B	Düzenli uykunun öğrenmeye yararını anlatan metin "Bu yüzden uyku düzenine özen göstermek öğrenmeyi destekler." ile bitebilir.
C	"Kent parkları insanların dinlenme alanıdır." giriş için uygundur; "Bu nedenle parkları korumalıyız." önceki gerekçeye bağlanır.
D	Üç cümle su tasarrufunun yararlarını anlatırken dördüncü cümle ilgisiz bir spor karşılaşmasını anlatıyorsa anlam akışı kopar.

EŞLEŞTİRMELERİM

1 → ___ 2 → ___ 3 → ___ 4 → ___

BAĞLAMLI BOŞLUK DOLDURMA **Metin içi boşluk doldurma | Kanıtı metinde ara**

Aşağıdaki konuya özgü açıklamalardaki boşlukları sözcük havuzundan yararlanarak tamamlayınız. Ardından en az iki satırda neden o kavramı seçtiğinizi yazınız.

Sözcük havuzu önceki · zamir · rağmen · giriş

1) Paragrafa _____ yapan cümle, konuyu bağımsız biçimde açabilir. "Bununla birlikte, bu nedenle, ayrıca" gibi ifadeler önceki cümleyle ilişki gerektirebilir.
2) Cümleler konu, _____ gönderimi ve neden–sonuç bakımından birbirini destekler. Paragraftaki ilgisiz yargı ana akışı böler.
3) "Oysa, ancak, buna _____, dolayısıyla" gibi bağlar karşıtlık veya sonuç ilişkisini gösterebilir. Paragrafta yön değişikliği mantıkla açıklanmalıdır.
4) Son cümle _____ yargıların sonucunu çıkarmalı veya konuyu uygun biçimde bağlamalıdır; yeni ve ilgisiz konu açmamalıdır.

İki seçimin gerekçesi:

YAZMA ATÖLYESİ **Yazma atölyesi | Üret, göster, gerekçelendir**

Okul gazetesinin “Paragrafta Düşünce Akışı” dosyası için 8–10 cümlelik bir bilgilendirici metin hazırlayınız. Metninizde “Giriş ve ilk cümle”, “Cümleler arası tutarlılık” ve “Düşüncenin yön değiştirmesi” ile ilgili en az birer somut örnek gösteriniz. Sonuna iki cümlelik bir karşılaştırma ve karşılaştırmayı destekleyen kanıt ekleyiniz.

Yazmadan önce kontrol et:

- “Giriş ve ilk cümle” ile ilgili örneğinizin neden doğru olduğunu gösteriniz.
- “Cümleler arası tutarlılık” açısından bir farklı kullanım veya karşı örnek ekleyiniz.
- Örneklerin bulunduğu sözcükleri ya da bölümleri işaretleyiniz.
- Yazınızı anlam, yazım ve noktalama bakımından gözden geçiriniz.

Metnim / çözümüm:

03 YORUMLAMA VE UYGULAMA SORULARI

SINAV SORUSU 1 **Karşılaştırmalı yorum**

“Güneş açmıştı. Hava giderek ısındı. Çocuklar parka çıktı.” sırasının neden tutarlı olduğunu açıklayınız.

SINAV SORUSU 2 **Düşünce akışına uygun bağla**

“Telefonu uzun süre kullandım. … Gözlerimi dinlendirmek için ara verdim.” cümleleri arasına uygun bir bağlantı cümlesi yazınız.

SINAV SORUSU 3

Kanıta dayalı karşılaştırma: Giriş ve ilk cümle

“Paragrafta Düşünce Akışı” konusunda “Giriş ve ilk cümle” alt başlığındaki örneği inceleyiniz. Örneğin hangi kuralı gösterdiğini, karar vermenizi sağlayan sözcük veya eki işaretleyerek açıklayınız. Ardından aynı kuralı gösteren fakat farklı sözcükler kullanan yeni bir cümle üretiniz; hangi durumda kuralın artık geçerli olmayacağını da bir karşı örnekle gösteriniz.